

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 5 2 5 1 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Četrtek, 27. avgust 2015 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

M 1 5 2 5 1 1 1 1 0 3

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Od mestnih držav do prvih imperijev

1. Prve visoke kulture so se razvile ob velikih rekah.
 - 1.1. Kako s tujko poimenujejo namakalno poljedelstvo?
 - 1.2. Navedite ime za napravo na sliki 1.

(2 točki)

Slika 1

(Vir: <https://www.google.si/search?q>.
Pridobljeno: 13. 3. 2013.)

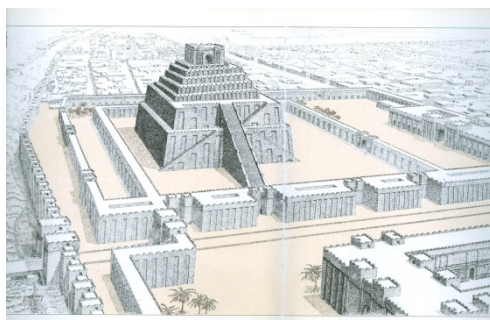
2. Oglejte si sliko 1 v barvni prilogi in navedite dve deželi Rodovitnega polmeseca.

(1 točka)

3. Mezopotamija velja za zibelko civilizacije. Na tem območju so nastale prve tempeljske države.

- 3.1. Kako so se imenovali templji, kakršen je na sliki 2?
- 3.2. Pojasnite, zakaj so jih imenovali tempeljske države.

(2 točki)

Slika 2

(Vir: Lara Peinado, F., 1994: Kako so živeli Babilonci, str. 80 in 81. EWO. Ljubljana)

4. Že grški zgodovinar Herodot je pisal o nenavadnem poplavljanju Nila. Preberite spodnje besedilo in odgovorite na vprašanja.

Kadar Nil naraste, preplavi ne samo Delto, ampak tu pa tam tudi libijsko in arabsko predzemlje, povprečno za dva dni hoda na vsako stran, ponekod več, ponekod manj. O ti čudni vodi nisem mogel ničesar zvedeti ne od duhovnikov ne od koga drugega. In vendar bi bil tako rad slišal njih mnenje, zakaj začne Nil naraščati ravno o kresu in raste celih sto dni; ko pa ti dnevi minejo, zopet upada ter se vrača v svojo strugo in ostane vso zimo nizek do naslednjega poletja.

(Vir: Zgodovinska čitanka 6, str. 7. DZS. Ljubljana, 1986)

- 4.1. V katerem obdobju leta je Nil poplavljal?
4.2. Zakaj je Herodot imenoval Egipt darilo Nila?

(2 točki)

5. Faraon Amenofis IV. je v Egiptu uvedel versko reformo.

Aton, ti naju si prežaril,
ogrnil v lepši sij –
Iz mojih rok
je zdrknil težki kij,
strašni in krvavi,
ki davni kralji
z njim so se bili,
sanjajoč o slavi ...
O Aton,
ti svetli, ti mili,
ti edini –
kralj in bog.

(Vir: Vodnik, A., 1947: Ehnaton, v: Novi svet, str. 369. DZS. Ljubljana)

- 5.1. Glede na zgornje besedilo navedite ime božanstva, ki so ga slavili po reformi Amenofisa IV.?
5.2. Pojasnite bistveno razliko tega verovanja od predhodnega.

(2 točki)

6. V bronasti dobi so se v egejskem prostoru razvila štiri civilizacijska središča, med njimi minojska in mikenska civilizacija.

Obkrožite črko pred izbrano civilizacijo in odgovorite na spodnja vprašanja. Pomagajte si s sliko 2 v barvni prilogi.

A MIKENSKA CIVILIZACIJA

B MINOJSKA CIVILIZACIJA

- 6.1. V katerem tisočletju pred našim štetjem se je razvila civilizacija?
- 6.2. Na katerem območju se je razvila civilizacija?
- 6.3. Navedite kulturne dosežke civilizacije.
- 6.4. Opišite vzrok za propad civilizacije.

(4 točke)

M 1 5 2 5 1 1 1 0 7

7. Po naselitvi grških plemen na območjih matične Grčije, egejskega otočja in zahodne Male Azije so se v Grčiji postopno izoblikovale številne polis.

Slika 3

Slika 4

(Vir slik: <https://www.google.si/search?q=grški>. Pridobljeno: 13. 3. 2013.)

- 7.1. Kaj je polis?
 7.2. Pojasnite, zakaj Grki niso oblikovali enotne države.
 7.3. Navedite dva elementa, ki sta povezovala Grke ne glede na pripadnost polis.

(3 točke)

8. Povežite pojme iz grške družbene ureditve tako, da črke iz desnega stolpca pripišete na ustrezno črto v levem stolpcu.

_____ vladavina ožje skupine ljudi	A ARISTOKRACIJA
_____ politične pravice so vezane na premoženje	B TIMOKRACIJA
_____ vladavina ljudstva	C TIRANIJA
_____ nedemokratična pridobitev oblasti, samodržstvo	D AVTARKIJA
_____ vladavina najboljših – plemstva	E DEMOKRACIJA
_____ gospodarska samozadostnost	F OLIGARHIJA

(3 točke)

9. V antičnem grškem svetu je bilo znanih več vojn.

Ko je Kserkses ob sončnem vzhodu opravil pitno daritev, je še nekaj časa počakal, nato pa se je nekako ob času, ko se začne polniti trg, opravil z vojsko na pohod. /.../ Kserksova vojska se je torej bližala grškim položajem; /.../ Grki so vedeli, da jim tako in tako grozi pogin od sovražnikov, ki so jim prihajali za hrbet, zato so napenjali poslednje moči zoper barbare in z divjo drznostjo na slepo tvegali življenje.

(Vir: Herodot, 1955: Zgodbe, str. 201 in 202. DZS. Ljubljana)

- 9.1. Katero vojno opisuje Herodot v zgornjem besedilu?
 9.2. Navedite dva razloga, zaradi katerih so Grki zmagovali nad močnejšim nasprotnikom.

(2 točki)

10. Rimska država je v 1. stol. pr. Kr. doživljala hude pretrse z državljskimi vojnami, ki so bile izraz družbenih, političnih in gospodarskih kriz.

Monarhija jim je bila kakor oddih po strahotah državljskih vojn: zato so mu (Cezarju) izročili dosmrtno diktaturo. /.../ Zato je še enkrat skušal pridobiti si ljudstvo s pogostitvami in razdeljevanjem žita. Vojakom je omogočil naseljevanje v kolonijah. Najznamenitejši med njimi sta bili Kartagina in Korint. /.../ Izvedel je reformo koledarja in odpravil napake, ki so se polagoma vtihotapile v računanje časa. /.../ Že v najstarejših časih je bila pri Rimljanih zmeda v odnosih luninega leta do sončnega, tako da so se dnevi daritev in praznikov sčasoma premaknili ter prišli naposled v nepravne letne čase.

(Vir: Plutarh, 2000: Življenja velikih Rimljanov, str. 116, 117 in 118. Mladinska knjiga. Ljubljana)

V teoriji je bila vlada v državi razdeljena med senatom in princepsom: delitev oblasti na osnovi sodelovanja – diarhije. /.../ Ker je bila država sedaj prevelika, da bi jo bilo še mogoče upravljati po starem oligarhičnem sistemu, se je neizogibno vsilila potreba po poklicnem uradništvu. /.../ Tako je Avgust stari republikanski sistem upravljanja provinc spremenil z globoko segajočo reformo. Da bi odpravil zlorabe, je skoraj docela ukinil pravice davčnih zakupnikov in postavil za pobiranje davka od zemlje in imetja prokuratorje. /.../ Da bi bile dajatve pravično razdeljene, je v številnih provincah odredil štetje prebivalstva in cenitev premoženja.

(Vir: Cunliffe, B., 1978: Rimljani, str. 106 in 107. Cankarjeva založba. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbranim pomembnim politikom.

- A GAJ JULIJ CEZAR (vladal 49–44 pr. Kr.)
 B GAJ OKTAVIJAN (vladal 27 pr. Kr.–14 po Kr.)

V obliki krajšega razmišljanja opišite: s kakšnimi metodami si je pridobival naklonjenost ljudstva, katere položaje oziroma nazive si je pridobil, navedite dve reformi in razložite eno izmed njih ter navedite dežele, osvojene v njegovem času. Pomagajte si z zgornjima besediloma in s sliko 3 v barvni prilogi.

(5 točk)

V sivo polje ne pišite.

M 1 5 2 5 1 1 1 1 0 9

11. Pomagajte si s spodnjim besedilom in navedite dve družbeni skupini, na kateri se je delila rimska družba.

Mesto Rim si je postopoma podredilo okoliške predele, ki so jih naseljevali drugi latinski rodovi. Podrejeno prebivalstvo ni pripadalo rimskemu ljudstvu; imenovali so jih »plebsi«.

(Vir: Rovšek Kosmač, F., in Škraba, G., 1999: Zgodovina 6, str. 29. Debora. Ljubljana)

(1 točka)

12. Zgodovino antičnega Rima zaznamujejo obdobja. Razvrstite navedene osebe v primerno obdobje tako, da dopišete črko pred osebo, ki je živela v posameznem obdobju.

_____ Tarkvinij Ošabni (Superbus)

_____ Dioklecijan

_____ Romul

A kraljevina

_____ Sula

B republika

_____ Gaj Julij Cezar

C cesarstvo

_____ Konstantin

(3 točke)

13. Rimska država se je leta 395 dokončno razdelila na dva dela.

Navedite dela držav in njuni prestolnici.

DEL DRŽAVE	PRESTOLNICA

(2 točki)

Različni modeli vladanja

14. Konec 3. stoletja so se na območje rimskega imperija začela pospešeno priseljevati različna ljudstva. Pomagajte si s sliko 4 v barvni prilogi.

14.1. Navedite štiri germanska plemena, ki so se priseljevala na območje rimskega imperija od 3. stoletja.

14.2. Navedite dva razloga za preseljevanje ljudstev.

(3 točke)

15. Začetnik dinastije Merovingov je bil kralj Klodvik, ki je v frankovsko državo vpeljal precej sprememb.

Klodvikovi vojski je grozilo popolno uničenje. Ko se je Klodvik zavedel nevarnosti, je ves pretresen povzdignil oči k nebu in molil: »Jezus Kristus, ki te Klotilda vedno imenuje sina živega Boga, ki stiskanemu lahko priskočiš na pomoč, podeli zmago tistim, ki vate zaupajo. Ponižno in goreče te prosim, pokaži mi slavo svoje moči. Če mi sedaj nakloniš zmago nad temi sovražniki in spoznam tvojo moč, ki naj spozna vsako ljudstvo, bom veroval vate in se dal krstiti v tvojem imenu«.

(Vir: Mlacovič, D., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 24 in 25. DZS. Ljubljana)

- 15.1. Glede na zgornje besedilo navedite, kako je zmaga vplivala na Klodvikovo versko opredelitev.
- 15.2. Kakšno vlogo so v frankovski državi opravljali majordomi?

(2 točki)

16. Zgodnji srednji vek v evropski zgodovini je bil v znamenju vladarja Karla Velikega, ki je odločilno vplival na frankovsko in evropsko zgodovino. Pomagajte si sliko 5 v barvni prilogi.

- 16.1. Navedite, kje je Karel Veliki postavil središče frankovske države.
- 16.2. Zakaj je Bizanc oporekal papeževemu imenovanju Karla Velikega za cesarja?

(2 točki)

17. V 10. stoletju je bila v osrednji Evropi ustanovljena močna stanovska monarhija, Rimsko-nemško cesarstvo.

Papež Janez XII. ga je ob aklamiranju rimskega ljudstva okronal za cesarja. Oton je potrdil papeške posesti in si zagotovil pravico soodločanja pri volitvah papežev. Papež in Rimljani so prisegli zvestobo.

(Vir: Svetovna zgodovina, str. 257. ČGP Delo. Ljubljana, 1981)

- 17.1. S pomočjo zgornjega besedila navedite ime cesarja, ki je bil ustanovitelj Rimsko-nemškega cesarstva.
- 17.2. Katero ljudstvo, ki je prodiralo v srednjo Evropo, je ta cesar premagal leta 955 in potem utrdil svoj ugled?

(2 točki)

18. Rimsko-nemško cesarstvo je od svoje ustanovitve prešlo različna obdobja, posebno težko je bilo v 13. stoletju, ko je izumrla dinastija Staufovcev.

- 18.1. Zakaj določeno obdobje v tem stoletju označujemo s pojmom interregnum?
- 18.2. Katera dinastija je ob koncu interregnuma prevzela cesarski naslov?

(2 točki)

19. Za razmerje med posvetno in cerkveno oblastjo je zelo pomemben dokument, ki naj bi nastal v rimskem obdobju.

/.../ izročamo in prepuščamo našemu najbolj blaženemu pontifeksu Silvestru, vesoljnemu papežu, tako našo palačo, kar smo že omenili, kot mesto Rim ter vse pokrajine, kraje in mesta Italije oziroma zahodnih območij. Z našim cesarskim in pravnim odlokom jih izročamo v upravo papežu ter njegovim naslednikom in nalagamo, da morajo ostati pod oblastjo Rimske cerkve.

(Vir: Mlacovič, N., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 47. DZS. Ljubljana)

- 19.1. Kako se imenuje dokument, opisan v zgornjem besedilu?
- 19.2. Zaradi česa je bil ta dokument dolgo časa predmet kritik in razprav?
- 19.3. Kaj naj bi papeštvo pridobilo s tem dokumentom?

(3 točke)

20. Središče srednjeveške trgovine so bila italijanska srednjeveška mesta, ki so trgovala z zelo različnimi izdelki in surovinami.

Obkrožite črki pred italijanskima srednjeveškima mestoma, ki sta bili najbolj znani po pomorski trgovini.

- A Genova
- B Milano
- C Benetke
- D Firenze

(2 točki)

21. Od sredine 14. do sredine 15. stoletja so med Francijo in Anglijo potekali vojni spopadi.

- 21.1. Kakšno ime se je v zgodovinopisju uveljavilo za to vojno?
- 21.2. Pojasnite vzrok za izbruh te vojne.
- 21.3. Kakšno ime se je uveljavilo za dekle na sliki 5, ki je odigralo odločilno vlogo v tej vojni?

(3 točke)

Slika 5

(Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/>.
Pridobljeno: 13. 4. 2013.)

22. Višek absolutizma predstavlja Ludvik XIV., ki je s svojim načinom vladanja izčrpal državo.

Mogočen je, kar še posebej velja za poslopja, kjer prebiva: na vrtu ima več kipov kot veliko mesto prebivalcev. Njegova garda je tako številna kot garda nebeškega kralja, pred katerim se prevračajo prestoli. Prav tako so številne njegove vojske, njegovi prav tako obilni in njegove finance neizčrpne.

(Vir: Mlacović, D., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 59. DZS. Ljubljana)

- 22.1. Za kakšne osebne namene je poleg državnih zadev uporabljal finančna sredstva iz proračuna?
- 22.2. Kakšne posledice je to imelo za državo?

(2 točki)

23. V 18. stoletju so se nekateri absolutistični vladarji pri svojem vladanju začeli podrežati pravu in stremeti k urejenemu položaju svojih podanikov.

Obkrožite dve državi, v katerih se je uveljavil razsvetljeni absolutizem.

- A Francija
- B Prusija
- C Španija
- D Habsburška monarhija

(2 točki)

24. V Angliji je moral Viljem Oranski po končanih vojnah podpisati deklaracijo o pravicah parlamenta (Bill of Rights).

Prisvojena pristojnost, razveljaviti zakone ali izvajanje zakonov s kraljevsko oblastjo brez privolitve parlamenta, je protizakonita.
Prisvojena pristojnost, s kraljevsko oblastjo dovoliti spregled zakonov ali izvajanja zakonov, je protizakonita.
Pobirati davke za krono ali za kronsko uporabo (...) brez privolitve parlamenta za daljši čas ali na drugačen način, kakor je bilo dovoljeno in odobreno, je protipostavno.
Svobode govora, razprav in pogajanj v parlamentu ne sme ovirati (...) nobeno sodišče.

(Vir: Kronika človeštva, str. 533. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

24.1. Kako je deklaracija omejevala moč kralja?

24.2. Kakšna oblika politične ureditve se je s tem dokumentom uveljavila v Angliji?

(2 točki)

25. Spodnjim dogodkom dodajte letnice: 395, 843, 962, 1122, 1215, 1453.

_____ Magna charta libertatum
_____ Verdunska pogodba
_____ Wormski konkordat
_____ razdelitev rimskega imperija na vzhodni in zahodni del
_____ nastanek Rimsko-nemškega cesarstva
_____ Turki zasedejo Konstantinopol

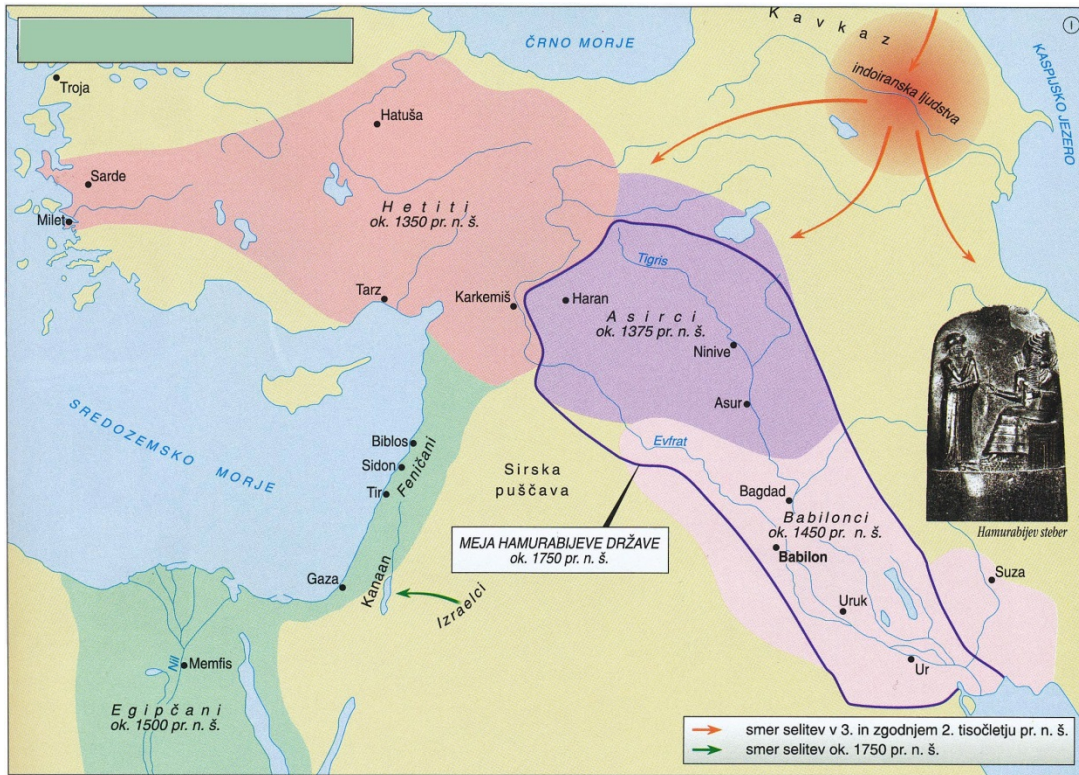
(3 točke)

Prazna stran

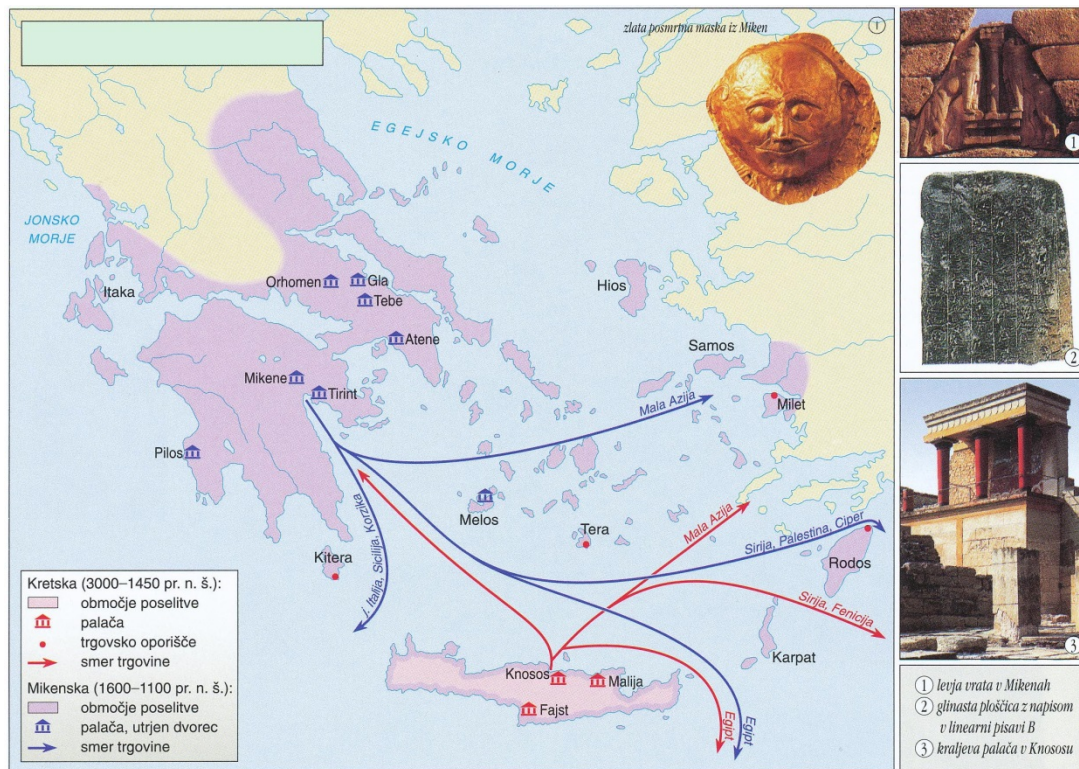

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

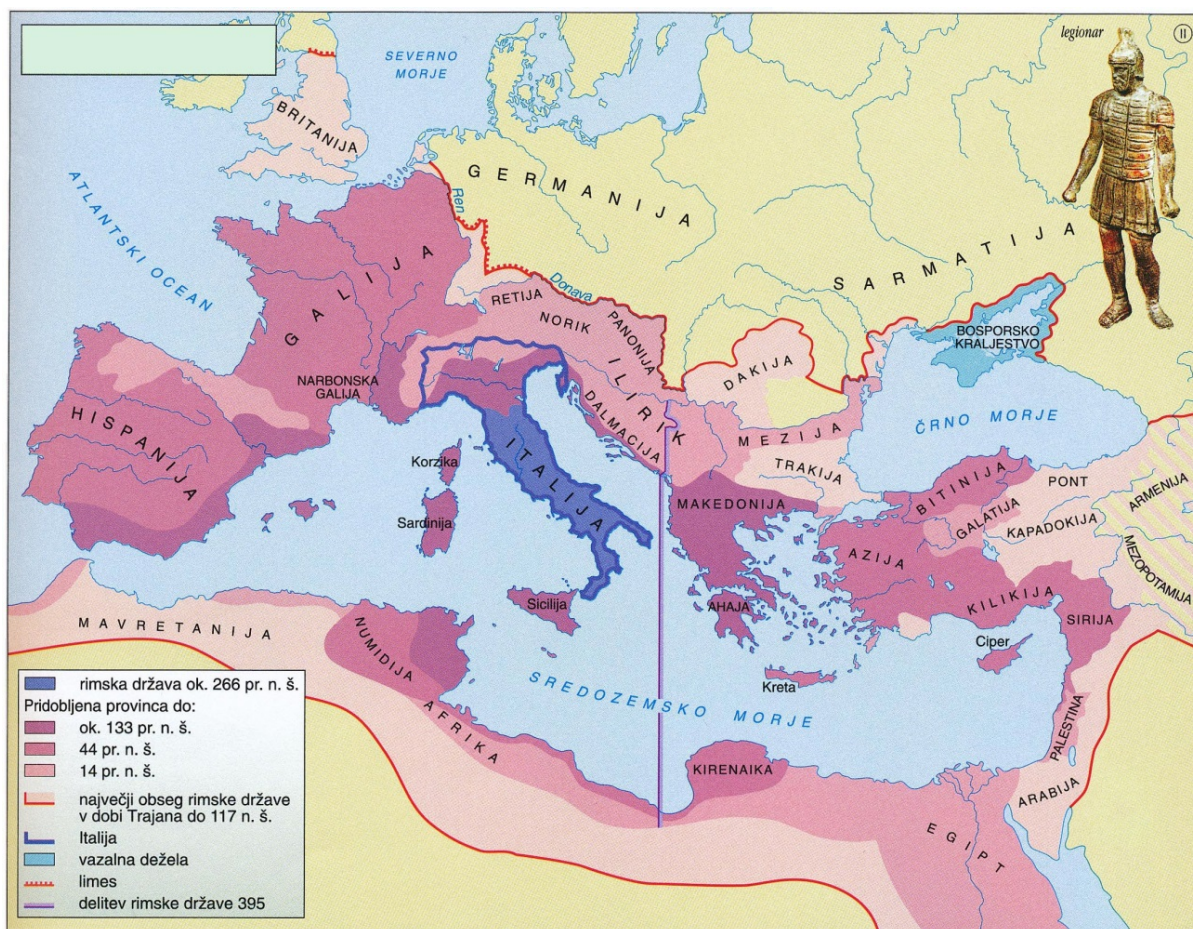
Slika 1: Visoke kulture starega Vzhoda

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 11. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 2: Kretska in mikenska kultura

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 12. Modrijan. Ljubljana, 1999)

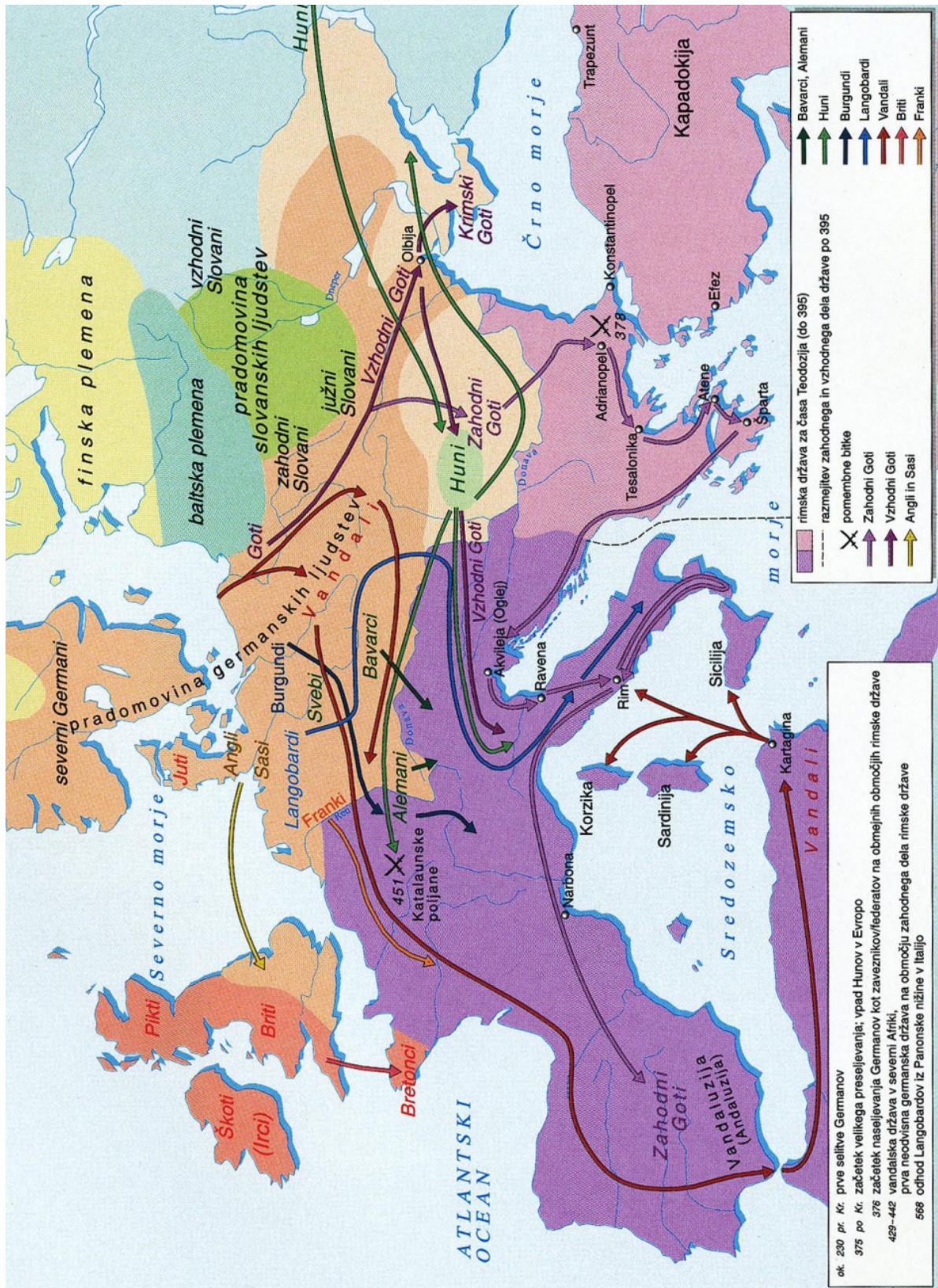

Slika 3: Širjenje rimske države

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 17. Modrijan. Ljubljana, 1999)

V sivo polje ne pišite.

Slika 4

(Vir: Mlacović, D., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 12. DZS. Ljubljana)

Slika 5

(Vir: Mlacović, D., in Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 24. DZS. Ljubljana)